tulu odawa hinnaga oleme ostnud. — Siin nõnda kui sarnastes asjus ei ole kurjemat wastaniku, kui lahkumine wanast õpitud wiisist, mis rahwas ei raatsi maha jätta, enne kui suurema osa tuimus uuendusest märkab täieliku aru saada. Peaks igas kogukonnas Peeter Mõistandi sarnatsid mehi leitama, kes armastuses tulise waimuga uut paremat käsile wõttaksid ja ei wäsiks ära teiste nõdramatele teed juhatada ja äraseletada, mis neile kasuks tuleb, siis oleksiwad meie asjad poole saea aastasel priiusel palju kaugemale jõudnud kui praegu on. Aga kui, kuda ülewal nimetati, ise targemad mehed laste karjaskäimise mahajätmist wõimatumaks arwawad, kes tohiks siis oskamata Eestirahwa käest paremat minna nõudma, ehk imeks panna, kui wankri rattad wanast roopast wälja ei pease! — Neid on praegu wäga pisut, kes seda wigadust äratunnewad, et meil õelamat waenlast ei ole, kui — õpetuse puudust. Sellepärast peaksid wigaduse tundjad ennast ühte seltsi heitma ja kõigest wäest wana pimeduse wasta hakkama sõdima. Aleksandri kooli alustamisega ei ole meil weel sugugi kiirust, aga seda suuremat hoolt peaksime selle eest kandma, et meie küla ja kihelkonna koolid parema joonele lähäksiwad, ja igaüks omalt kohalt täidaks, mis tema kohus on. Täidawad nemad oma kohut, siis saab nende õpetusest küllate meie põllumeestele, misga nemad kui oma silmaga waatajad eluteed edasi wõiwad minna, ja ei mitte kui rumalad kalad iga pettise mõrda ujuda. — Tahawad mõningad kõrgemale lennata, siis saawad

nemad pärast kui enne teeradasi leidma, kus peal nemad teistest mööda wõiwad joosta, kui neil selletarwis küllalist rammu on. Aga pea koolitamine üksi ei aita inimesele, kui süda harimata jääb; esimene peab temale walgust, teine soea andma: siis wast wõib koolitamisest täielik tulu tulla. — Aga nii kaua kui suurem hulk juba raskuseks arwab mõned kopikad aastas küla ja kihelkonna kooli heaks wälja anda, ei tohi kellelgi wähemat lootust olla, et kitsasuuga Eesti raha kotid sähärdust kapitali jalule saawad toimetama, mis ühe kõrgema kooli asutamine ja ülespidamine tarwitab. Iga andja loodab, et teised palju rohkem saawad andma kui tema, ja et kõik ühtewiisi loodawad ja igamees ennast teise kukru peale arwab wõima toetada, sellepärast ei wõi midagi nimetuse wäärt kokku tulla.

Mis seie saadik koolidest meile asutatud ja ülespeetud, on enamist kõik wõõraste armu andede läbi sündinud; mõisnikud andsiwad koolide tarwis kord suuremad, kord wähemad maatükid ja hoonete ehitamise tarwitused, kus mõningad kaa ehitamised oma peale wõtsid. Meilt ei nõutud suuremat, kui et pidime — lapsed kooli saatma. Nisamati oliwad kiriku õpetajad koolide ülewaatmist ja laste läbikatsumist eneste hooleks wõtnud, üks töö, mis neile palju aega raiskas ja midagi kahjutasumist ei toonud. Nii wähä kui kingitud hobusel suhu waadatakse, tohiks meil nurisemise õigust olla, kui midagi poolikut ja wigalist kooli asjus leidsime. Teistwiisi näitab lugu nüüd, kus meie ise koolid enda õla peale peame tõst-